

Panamarenko landt in Madrid

In veruit het meest prestigieuze museum van Madrid, het Centro de Arte Reina Sofia, ging vorig weekend Panamarenko's eerste solotentoonstelling op Spaanse bodem van start. De plechtige opening beloofde een zoveelste eerbetoon te worden aan de befaamde Antwerpse kunstenaar, die na geslaagde tentoonstellingen in onder meer Londen, Bazel en New York steeds meer op internationale interesse en erkenning mag rekenen. Spanje zou echter Spanje niet zijn als er niet enige vorm van nonchalance bij de organisatie kwam kijken. En zo geschiedde.

HANS WILLEMSE

Het was de trojka bestaande uit directeur Juan Manuel Bonet van het Museum Reina Sofia, onderdirecteur Enrique Juncosa en commissaris Giulietta Speranza, die bij hun aanstelling ruim een jaar geleden onmiddellijk beslisten Panamarenko naar Madrid te halen. Meer bepaald naar het ietwat afgezonderde Palacio de Cristal - het glazen paleis - dat in het midden van het Parque del Retiro (de groene long van Madrid) de meest uitgelezen locatie vormt om ruimtelijk werk als dat van Panamarenko ten toon te stellen. Het laat-negentiende-eeuwse paviljoen is nagenoeg volledig opgetrokken uit glas, waardoor het binnenvallende licht er vrij spel heeft. Bovendien is de ruimte binnenin gespaard gebleven van muren of tussenverdiepingen, en wordt de gewelfde dakconstructie slechts gedragen door een aantal symmetrisch geplaatste ranke pilaren, waardoor de werken er in optimale omstandigheden opgesteld en bekeken kunnen worden.

Dit in alle opzichten oogstrelende paviljoen - omgeven door veel groen, een vijver met eenden en een fontein - is eigendom van de stad Madrid, maar wordt al jarenlang in bruikleen gegeven aan het Museum Reina

Sofia dat er wisselende tentoonstellingen en andere publieke evenementen organiseert. Omdat het park heel het jaar door veel volk trekt (lees: wandelaars, joggers, moeders met kinderen) hoeft de organisatie zich weinig moeite te getroosten om een behoorlijk aantal bezoekers naar haar tentoonstellingen te lokken. De doorsnee Madrileen loopt er met regelmaat in en uit, te meer omdat de toegang tot de kunsttempel gratis is.

Anders is het gesteld met de buitenlandse bezoeker en/of kunstliefhebber voor wie het Parque del Retiro onbekend terrein is. Wegens het obstinaat gemis aan bewegwijzering heeft het Palacio de Cristal voor hen meer weg van een verborgen tempel dan van een artistieke trekpleister. Wie dacht dat dat probleem verholpen zou worden met een opvallende affiche, komt eveneens bedrogen uit. In heel het park, laat staan in het centrum van Madrid zelf, is niet één verwijzing te vinden naar de lopende Panamarenko-tentoonstelling, die nu al als een van de mooiste van de jongste jaren geldt.

Een gemiste kans van formaat dus, zeker omdat Panamarenko doorgaat voor een begenadigd affiche-ontwerper die bovendien veel belang hecht aan de vi-

suele ondersteuning van zijn tentoonstellingen. De weigering van het prestigieuze museum om haar publicitair fonds aan te spreken, interpreteerde de kunstenaar dan ook allerminst als een blijk van respect. Nog voor de officiële opening van de tentoonstelling zat het spreekwoordelijke haar dus al in de Spaans-Belgische boter.

SCHRALE TROOST

Er was een diplomatische Belgische ambassadeur voor nodig, Claude Misson, om de gemoeieren enigszins te bedaren. Panamarenko werd in extremis uitgenodigd op de ambassade, daags voor de opening, en kreeg later ook een rondleiding langs de kunstschaten van het Museum Reina Sofia. De Antwerpse kunstenaar zag er voor het eerst de originele 'Guernica' van Picasso, wat hem verbaasd deed opmerken: 'Ik dacht dat het in kleur zou zijn, maar 't is in zwart-wit!' Er kon weer even gelachen worden.

Echter niet voor lang, want tot verbazing van velen - althans onder de niet-Spanjaarden - bleek plots dat ook de aangekondigde begeleidende catalogus niet tijdig klaar was geraakt.

The Aeromodeller in het Centro de Arte Reina Sofia: spectaculair.

Gelukkig had galeriehouder Ronny van de Velde, die vorig jaar samen met uitgeverij Ludion het Panamarenko-boek 'For Clever Scholars, Doctors and Astronomers' op de markt bracht, tijdig een partij boeken laten overbrengen zodat de aanwezigheid van de kunstenaar toch op z'n minst één naslagwerk ter hand konden nemen. De voornaamste reden waardoor de Spaanse catalogus niet tijdig klaar was geraakt, betrof de illustratie van de werken. Men had er immers voor geopteerd foto's

op te nemen van de installatie van de werken in het Palacio de Cristal, wat gezien de korte termijn tussen de opstelling van de werken en de opening van de tentoonstelling een onmogelijke opdracht was. De aanwezigen werden echter gerustgesteld: omstreeks 14 februari, wanneer in Madrid de jaarlijkse ARCO-beurs voor hedendaagse kunst van start gaat, zal de catalogus zeker klaar zijn. Een mooi vooruitzicht, maar een schrale troost voor de vroege bezoeker.

Maar de aanblik van het sa-

mengebrachte werk in het glazen paleis maakt veel goed. Het lijkt wel alsof de ruimte speciaal ontworpen werd voor het oeuvre van Panamarenko - en andersom. Vooral The Aeromodeller, de volumineuze zeppelin uit 1971, vult de ruimte op spectaculaire wijze. Rondom dit pronkstuk staan nog een tiental andere werken opgesteld, daten van start gaat, zal de catalogus zeker klaar zijn. Een mooi vooruitzicht, maar een schrale troost voor de vroege bezoeker.

Maar de aanblik van het sa-
mengebrachte werk in het glazen paleis maakt veel goed. Het lijkt wel alsof de ruimte speciaal ontworpen werd voor het oeuvre van Panamarenko - en andersom. Vooral The Aeromodeller, de volumineuze zeppelin uit 1971, vult de ruimte op spectaculaire wijze. Rondom dit pronkstuk staan nog een tiental andere werken opgesteld, daten van start gaat, zal de catalogus zeker klaar zijn. Een mooi vooruitzicht, maar een schrale troost voor de vroege bezoeker.

Geheel in overeenstemming met de 'transparente' sfeer van het Palacio de Cristal is de stofelijke aard van al deze werken,

die wat materiaal betreft tot het lichtere genre behoren. Geen stalen duikboot 'Nova Zemblaya' of zwaar-metalen 'Scotch Gambit', maar een gehavende zeppelin van flinterdun plastic, een tot stilstand gekomen vliegend tapijt van doorzichtig plexi, en een zwevende auto van gemodelleerd lichtbeige kevlar. Samen met de uitgesproken technische onbeholpenheid van deze werken (een andere constante in het oeuvre van Panamarenko), is het vooral deze eenheid van kleur, materiaal en utopie die de samenhang van deze werken zo treffend tot uitdrukking brengt.

CONTEXT

Wie een blik wil opvangen van deze bijzonder mooie tentoonstelling kan nog tot 8 april terecht in het Parque del Retiro in Madrid. Voor de niet-ingewijden in het universum van Panamarenko heeft het Museum Reina Sofia een beknopt overzicht klaarliggen waarin de kunstenaar en zijn werk in een artistieke context worden geplaatst: begonnen als postminimalist tijdens de jaren zestig, pupil van Joseph Beuys, verwant aan Leonardo da Vinci. Drie verwijzingen die wel vaker worden gehoord, maar die uiteindelijk voorbijgaan aan de werkelijke aard van Panamarenko's oeuvre: zijn eenzame en onophoudelijke strijd om te ontsnappen aan de aardse aantrekkingskracht. Letterlijk en figuurlijk, met alle tegenslagen en desillusies vandien.

Panamarenko

nog tot 8 april in het Palacio de Cristal, Parque del Retiro, Madrid. Van maandag tot zaterdag van 10 tot 18u., zon- en feestdagen van 10 tot 16u., dinsdag gesloten. Toegang gratis. Website: www.museoreinasofia.mcu.es